

B 185452

SECONDO INCONTRO
ITALO-UNGHERESE
DI BIBLIOTECARI

Roma, 29-30 ottobre 2001

Problematiche e prospettive della ricerca sul materiale
librario ungherese presente in Italia e sul materiale
librario italiano presente in Ungheria

MÁSODIK OLASZ-MAGYAR
KÖNYVTÁROS
TALÁLKOZÓ

Róma, 2001 október 29-30.

Az olaszországi hungarika- és a magyarországi
italika-kutatás lehetőségei és nehézségei

Responsabile dell'organizzazione e coordinatrice dei lavori:
Gabriella Németh, Italianista della Biblioteca Nazionale Széchényi

Curatrice del Volume: *Gabriella Németh*

Traduzione dall'italiano all'ungherese: *Zöldi Mihály*

Illustrazioni di copertina

Frontespizio: *OSZK Cod. Lat. 121.*

(Biblioteca Nazionale Széchényi, iniziale dorata e colorata)

Risolto 1.: *Gusztáv Oláh*

(Biblioteca Nazionale Széchényi, Raccolta teatrale)

Risolto 2.: *OSZK Cod. Lat. 121.*

(Biblioteca Nazionale Széchényi, stemma con il corvo)

Quarta: *simbolo dell'ICCU*

SZTE Egyetemi Könyvtár

J000245354

B 185452

Divieto di riprodurre in tutto o in parte gli articoli senza citarne la fonte
e senza l'autorizzazione degli autori

ISBN 963 200 454 X

BIBLIOTECA NAZIONALE SZÉCHÉNYI

Preparazione *Jet Set Tipográfiai Műhely*

Stampa *Stádium Nyomda*

Budapest, ottobre 2002

Szervező:
Németh Gabriella, az Országos Széchényi Könyvtár olasz referense

Szerkesztette: *Németh Gabriella*

Olaszról magyarra fordította: *Zöldi Mihály*

A borító illusztrációi

Előoldal: *OSZK Cod. Lat. 121.*

(Országos Széchényi Könyvtár, festett arany iniciálé)

Első fül: *Oláb Gusztáv*

(Országos Széchényi Könyvtár Színháztörténeti tára)

Hátsó fül: *OSZK Cod. Lat. 121.*

(Országos Széchényi Könyvtár, hollós címer)

Hátoldal: *az EKKKI emblémája*

A könyvben megjelentetett előadások anyagának részben vagy egészben történő közlése csak a szerzők előzetes írásbeli hozzájárulásával történhet

ISBN 963 200 454 X

ORSZÁGOS SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁR

Nyomdai előkészítés *Jet Set Tipográfiai Műhely*

Nyomás *Stádium Nyomda*

Budapest, 2002 október

INDICE

RELAZIONI

<i>Francesco Sicilia</i>	Nuove prospettive della collaborazione bibliotecaria italo ungherese	16
<i>István Monok</i>	I progetti di digitalizzazione della Biblioteca Nazionale Széchényi	20
<i>Antonia Ida Fontana</i>	Amici, corrispondenti, studi ungheresi del Fondo Angelo De Gubernatis (1840–1913)	30
<i>Marino Zorzi</i>	Le cronache di argomento ungherese alla Biblioteca Marciana	38
<i>Antonella Cossu</i>	La Rete del Servizio Bibliotecario Nazionali: la politica dei servizi	52
<i>Géza Bakonyi</i>	Un nuovo progetto della catalogazione collettiva in Ungheria	64
<i>Mauro Giancaspro</i>	Un prezioso manoscritto donato alla regina d'Ungheria	74
<i>Franca Arduini</i>	Progetti di digitalizzazione della Biblioteca Laurenziana: un impegno per la conoscenza di un antico patrimonio	82
<i>Susanne Berke</i>	Databases of the National Széchényi Library	100

TARTALOM

ELŐADÁSOK

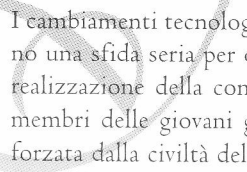
<i>Francesco Sicilia</i>	Az olasz–magyar könyvtári együttműködés új perspektívái	17
<i>Monok István</i>	Az Országos Széchényi Könyvtár digitálizálási tervei	21
<i>Antonia Ida Fontana</i>	Barátok, levelezőtársak, magyar tanulmányok a De Gubernatis fondban (1840–1913)	31
<i>Marino Zorzi</i>	Magyarország a velencei krónikákban	39
<i>Antonella Cossu</i>	Az SBN ILL könyvtárközi kölcsönzési szolgálat	53
<i>Bakonyi Géza</i>	Közös katalogizálás Magyarországon	65
<i>Mauro Giancaspro</i>	Egy becses kéziratadomány a magyar királynénak	75
<i>Franca Arduini</i>	Régi örökségünk megismertetésének kötelessége: a Biblioteca Laurenziana digitalizációs programjai	83
<i>Berke Barnabásné</i>	Az Országos Széchényi Könyvtár adatbázisai	101

<i>Livia Borghetti</i>	Per un progetto di cooperazione: l'Ungheria nelle collezioni della Biblioteca Nazionale Centrale di Roma	116
<i>Csilla Farkas</i>	I codici della Biblioteca Corvina, visti da un restauratore	128
<i>Sára Török</i>	Richieste d'informazioni italiane pervenute alla Biblioteca Nazionale Széchényi	148
<i>Hedvig Belitska-Scholtz</i>	Giuseppe Verdi e Gusztáv Oláh. Incontri musicali italo-ungheresi a teatro	156
<i>Ernesto Milano</i>	Progetti espositivi e di riproduzione del patrimonio italo-ungherese	182
<i>Gabriella Németh</i>	Il fenomeno Márai-Pressburger in Italia	202

<i>Livia Borgbetti</i>	Egy lehetséges együttműködési terv: Magyarország a Római Központi Nemzeti Könyvtár gyűjteményeiben	117
<i>Farkas Csilla</i>	A Corvina-könyvtár kódexeiről, restaurátor szemmel	129
<i>Török Sára</i>	Olasz információkérő levelek a Magyar Nemzeti Könyvtárban	149
<i>Belitska-Scholtz Hedvig</i>	Verdi és Oláh Gusztáv. Olasz–magyar zenés színpadi találkozások	157
<i>Ernesto Milano</i>	Olasz–magyar kulturális értékek kiállítási és reprodukálási programja: a Corvinák	183
<i>Németh Gabriella</i>	A Márai–Pressburger jelenség Itáliában	203

I progetti di digitalizzazione della Biblioteca Nazionale Széchényi

István Monok

I cambiamenti tecnologici dell'informazione dell'ultimo quarto di secolo costituiscono una sfida seria per ogni comunità culturale europea. Notoriamente riguardano la realizzazione della conservazione e della trasmissione dei propri valori culturali ai membri delle giovani generazioni adeguatamente alle aspettative di una modernità forzata dalla civiltà della tecnica. In questa situazione le biblioteche hanno un ruolo particolare, e una responsabilità relativa assai grande. Nel XV° secolo, nell'editoria, una serie di tentativi nel rinnovamento delle tecniche di fattura del libro di quasi due secoli, hanno precorso il cambiamento tecnologico legato al nome di Gutenberg, fondamentalmente rispondendo con il nuovo modo di riproduzione ai cambiamenti delle abitudini di lettura e delle esigenze dei lettori. A cavallo tra il Sette e Ottocento nell'epoca dell'automatizzazione della stampa, il cambiamento delle esigenze del lettore in buona parte ha influenzato i progressi tecnici, per questo motivo i cambiamenti — le abitudini di lettura e la tecnologia — sono quasi contemporanei. Non c'è alcun precedente tale da essere esibito di fronte ai cambiamenti della fine del XX° secolo. I progressi sono quasi strettamente di carattere tecnico in quanto gli scopi economici degli ambienti interessati nell'industria tecnologica ne determinano la loro qualità. Queste cerchie di imprenditori economici prendono in considerazione la conservazione e la successione dei valori culturali, al massimo sottoponendoli agli interessi commerciali, ma in nessun modo ponendo in primo piano i fini culturali. La tecnologia vuole in ogni modo comandare, e lo sa anche fare, tanto è vero che interessi economici si intrecciano ad essa. In questa situazione la cultura dell'erudizione (cultura della lettura), i suoi valori, e le sue forme di pubblicazione sono finite in una situazione seriamente esposta al pericolo. Parallelamente a ciò la nuova tecnologia crea un nuovo tipo di cultura dell'immagine (un nuovo Medioevo?), apre tali possibilità agli amanti delle forme culturali tradizionali, alle quali fino a quel momento non hanno potuto pensare (per es. la sintesi veloce, da diversi punti di vista di grandi dati di massa, l'adattamento digitale dell'intero testo, la possibilità della pubblicazione tridimensionale e multimediale ecc.). Nonostante gli aspetti positivi menzionati, nei paesi centro-europei si sono rafforzati i pericoli dei cambiamenti tecnologici. Da una parte perché in queste società anche la persona media ha conservato più a lungo l'abitudine di leggere relativa-

Az Országos Széchényi Könyvtár digitálizálási tervei

Monok István

Az elmúlt negyed évszázad információs technológiai változásai minden európai kulturális közösség számára komoly kihívást jelentenek. Nevezetesen azt, hogy saját kulturális értékeik megőrzését, a fiatal generációk tagjai számára való továbbadását a technikai civilizáció által erőltetett modernség elvárásainak megfelelően valósítsák meg. A könyvtáraknak ebben a helyzetben különleges szerepük, és ennek megfelelően nagyon nagy felelősségük van. A XV. században a könyvkiadásban a Gutenberg nevéhez kötött technológiai váltást megelőzte egy közel két évszázados kísérletsorozat a könyvelőállítási technikák megújításában, és ezek a kísérletek alapvetően az olvasási szokások, az olvasói igények változásainak akarták megfeleltetni az új sokszorosítási módot. A XVIII–XIX. század fordulóján a könyvnyomtatás gépesítésekor az olvasói igények változása legalább fele részben befolyásolta a technikai változásokat, ezért a változások – az olvasási szokások és a technológia – nagyjából egyidejűek. A XX. század végi változásoknak azonban nincsen olyan előzménye, amely az olvasás történetében is felmutatható lenne. A változások csaknem tisztán technikai jellegűek, minőségüket a technológiai iparban érdekelt körök anyagi érdekei határozzák meg. Ezek a gazdasági vállalkozói körök a kulturális értékek megmentését, áthagyományozását legfeljebb az üzleti érdekeiknek alávetetten, de semmiképpen nem a kulturális célokat előtérbe helyezve veszik figyelembe. A technológia mindenképpen diktálni akar, és tud is, hiszen anyagi érdekek kötődnek hozzá. Ebben a helyzetben az eruditív kultúra (olvasmányműveltség), annak értékei, és megjelenési formái valóban veszélyeztetett helyzetbe kerültek. Ezzel párhuzamosan az új technológia egy újfajta képi kultúrát teremt (új középkort?), illetve olyan lehetőségeket nyújt a hagyományos művelődési formák kedvelőinek, amelyekre eddig azok nem gondolhattak (pl. nagy adattömegek gyors és sokféle szempontú áttekintése, a teljes szövegű digitális rögzítés, a multimédia és a három dimenziós megjelenítés lehetősége stb.). A jelzett pozitívumok ellenére a közép-európai országokban a technológiai változások veszélyei felerősödtek. Egyrészt azért, mert ezek a társadalmak tovább őrizték azt a hagyományt, hogy még az átlagember is viszonylag sokat olvas, ismereteit alapvetően olvasás útján szerzi, másrészt azért, mert ezek a társadalmak az informatikai eszközök terjedését egyidejűleg élik át a vadkapitalizmus időszakával. A könyvtárak

mente molto, di acquisire le proprie conoscenze fondamentalmente attraverso la lettura, dall'altra, perché in esse si sta diffondendo il mezzo informatico e allo stesso tempo un periodo di capitalismo selvaggio. Le biblioteche anche in questi paesi sono soggette agli interessi contrari degli istituti economici (aziende di software e hardware) mentre – avvalendosi della categoria storica marxista – l'accumulazione del capitale è compiuta diversi secoli prima, la regione centro-europea invece si trova ora a vivere questa fase. Quando si parla quindi di qualsiasi piano di digitalizzazione della biblioteca, non si deve dimenticare il fattore d'incertezza prima menzionato: le condizioni economiche possono cambiare mensilmente nelle proprie basi in modo favorevole o contrario (in un caso fortunato infatti qualche programma di biblioteca più serio può accordarsi anche con l'interesse economico di aziende più grandi). Gli stati centro-europei nel contempo – allo stesso tempo – per quanto ritengano importante il soddisfacimento delle esigenze della società dell'informazione – nelle loro possibilità economiche si trovano in una situazione sfavorevole rispetto a quelli dell'Europa occidentale o dell'America del Nord. Le biblioteche ungheresi (così la Biblioteca Nazionale Ungherese), per quanto abbiano iniziato in tempo il lavoro di informatizzazione della biblioteca – la Biblioteca Universitaria di Szeged nel 1968 (!), la Biblioteca Nazionale Széchényi in sostanza nel 1976 –, sono finite ora in una tale condizione che dovrebbero realizzare contemporaneamente (1) lo sviluppo dell'hardware su larga scala e insieme del software per gli utenti, (2) l'informatizzazione delle schedature della biblioteca (catalogo, bibliografie), e (3) la digitalizzazione dei testi completi. I sostenitori – come lo Stato, così le amministrazioni locali – sono disposti ad avvantaggiare i programmi di indicizzazione del testo intero (libri, riviste, suoni, film, foto ecc.) più spettacolari e aggiornati in Europa occidentale, non dimenticando, ma in sostanza senza mai prendere in considerazione i seri ritardi negli sviluppi della biblioteca sotto l'aspetto del parco mezzi (hardware, software), del personale (numero degli esperti). Non esiste un siffatto piano strategico che possa formulare in modo attuabile priorità tra i compiti bibliotecari nazionali, perché non è mai stato dato in una volta sola un buon punto di base – consolidamento – iniziale.

Parallelamente nella Biblioteca Nazionale Széchényi si deve quindi realizzare uno sviluppo tecnico veloce e tutto in una volta di *aggiornamento del parco mezzi*, e completare i lavori effettivi di digitalizzazione. In seguito parlerò solamente di questi ultimi. Le priorità dello sviluppo informatico per ordine sono le seguenti:

- Completamento dell'impiego del software integrato di biblioteca (AMICUS).
- Retroconversione dei cataloghi della biblioteca nazionale.
- Strutturazione di una banca dati di controllo delle locazioni e dell'indice dei nomi (authority files) e un sistema a soggetto unico.
- Sviluppo della Biblioteca Elettronica Ungherese (MEK: Magyar Elektronikus Könyvtár).
- Integrazione del Progetto di Catalogazione Comune Nazionale Ungherese (MOKKA: Magyar Országos Közös Katalogizálási központ) nella Biblioteca Nazionale.
- Digitalizzazione del materiale delle collezioni speciali.

azokban az országokban is kiszolgáltattak a gazdasági intézmények (szoftver és hardver cégek) érdekkellentéteinek, ahol az – marxista történeti kategóriával élve – eredeti tőkefelhalmozás már évszázadokkal ezelőtt lezajlott, a közép-európai régió pedig most éli át ezt az időszakot. Amikor tehát bármely könyvtár digitalizálási terveiről beszélünk, nem szabad elfelejteni az előbb jelzett bizonytalansági tényezőt: az anyagi feltételrendszer havonta alapjaiban változhat pro és contra (szerencsés esetben ugyanis akár nagyobb cégek anyagi érdekelttségével is összhangba hozható egy-egy könyvtár komolyabb programja). A közép-európai államok ugyanakkor – bármennyire is fontosnak tartják az információs társadalom igényeinek kielégítését – anyagi lehetőségeikben hátrányos helyzetben vannak nyugat-európai, vagy észak-amerikai összehasonlításban. A magyarországi könyvtárak (így a Magyar Nemzeti Könyvtár), bármennyire is időben kezdték el a könyvtárgépesítés munkáját – a Szegedi Egyetem Könyvtára 1968-ban(!), az Országos Széchényi Könyvtár lényegében 1976-ban –, mostanra olyan állapotba kerültek, hogy egyszerre kellene megvalósítaniuk (1) az egyszeri nagyarányú hardver- és felhasználói szoftverfejlesztést, (2) a könyvtári nyilvántartások (katalógus, bibliográfiák) gépesítését, és (3) a teljes szövegű digitalizálást. A fenntartók – mind az állam, mind az önkormányzatok – hajlamosak a látványosabb, és a Nyugat-Európában korszerű teljes szövegű numerizációs programokat (könyv, folyóirat, hang, film, fotó stb.) előnyben részesíteni, nem elfeledve, de lényegében soha sem tudomásul véve azt, hogy az eszközpark (hardver, szoftver), a személyzet (szakértői létszám) tekintetében komoly lemaradások vannak a könyvtári fejlesztésekben. Nem létezik olyan stratégia terv, amely megvalósíthatóan prioritásokat fogalmazhat meg a nemzeti könyvtári feladatok sorában, mert az egyszeri jó kiindulópont megteremtése – konszolidáció – soha sem történt meg.

Az Országos Széchényi Könyvtárban tehát *párbuzamosan* kell megvalósítani egy egyszeri, gyors technikai fejlesztést, az *eszközpark korszerűvé tételét*, illetve elvégezni a tényleges digitalizálási munkákat. A továbbiakban csak az utóbbiakról beszéllek. Az informatikai fejlesztés prioritásai sorrendben a következők:

- Az integrált könyvtári szoftver (AMICUS) alkalmazásának teljessé tétele.
- A nemzeti könyvtár katalógusainak retrokonverziója.
- A személy- és helynévanyag kontroll adatbázisainak (authority files) és egy egységes tárgy szó rendszer kialakítása.
- A Magyar Elektronikus Könyvtár (MEK) fejlesztése.
- A Magyar Országos Közös Katalógizálási (MOKKA) központot a Nemzeti Könyvtár részévé kell tenni.
- A különgyűjteményi táruk anyagának digitalizálása.

COMPLETAMENTO DELL'IMPIEGO DEL SOFTWARE INTEGRATO DI BIBLIOTECA (AMICUS).

La Biblioteca Nazionale il 18 dicembre 2000 ha iniziato il servizio bibliografico nazionale e di catalogo con l'impiego del nuovo software integrato di biblioteca (AMICUS). Con questo la Bibliografia Nazionale Ungherese (la bibliografia dei libri) è diventata accessibile on line (dati dal 1976). Tuttavia i dati del catalogo sui libri acquisiti in Ungheria si possono trovare nel database solo dopo il 1992. Durante l'anno passato non ci sono state disfunzioni più serie, ed è anche stata realizzata un'unificazione con una bancadati dei Periodici Nazionali. In questa bancadati è accessibile la descrizione dei periodici non editi in Ungheria con l'informazione di quale biblioteca ungherese abbia a disposizione la rivista in questione, o altre edizioni con pubblicazione periodica. Ai nostri giorni procede il catalogo dei libri stranieri anche con l'adeguata unificazione dei suoi database. Questo significa che fino alla fine dell'anno 2001 è possibile richiedere, dal sistema di database AMICUS anche il catalogo dei libri stranieri acquisiti dalla Biblioteca Nazionale dopo il 1987.

Le tendenze dello sviluppo ulteriore sono stabilite e proseguiamo il nostro lavoro secondo un piano dettagliato preciso. Il nostro fine è quello di collegare al sistema la totalità dei processi di lavoro della biblioteca (la schedatura obbligatoria, il database dei periodici ungheresi insieme alla locazione, le collezioni speciali (cartine geografiche, documenti antichi, documenti su microfilm, manoscritti, materiali minori, opere di musica, documenti di storia del teatro), documenti elettronici, l'inventariato del movimento dei documenti del lettore). Consideriamo di importante sviluppo, in collaborazione con l'Associazione dei commercianti di libri e delle case editrici ungheresi, la possibile realizzazione dell'edizione dei numeri di identificazione internazionali sulla base del codice a barre (ISBN, ISSN, ISMN ecc.), e l'integrazione nell'AMICUS del database che si sta formando sulla base di questo sviluppo.

LA RETROCONVERSIONE DEI CATALOGHI DELLA BIBLIOTECA NAZIONALE.

La retroconversione dei cataloghi della biblioteca nazionale È realizzabile solo nell'ambito di un programma governativo particolare apposito, con il coinvolgimento di aziende esterne. La biblioteca ha ottenuto un appoggio speciale per la pianificazione dei processi di lavoro è spiacevole che, anche in Ungheria, neppure la biblioteca nazionale posseda tutti quei documenti che fanno parte dell'eredità nazionale. Proprio per questo c'è una divergenza tra il catalogo della biblioteca nazionale e il database bibliografico nazionale. Di conseguenza la retroconversione abbraccia la retrospettiva assoluta completa della bibliografia nazionale, comprese le edizioni pubblicate periodicamente. Il catalogo (e la bibliografia) così coordinati naturalmente nei suoi fondamenti servono anche il sistema comune di catalogazione nazionale.

AZ INTEGRÁLT KÖNYVTÁRI SZOFTVER (AMICUS) ALKALMAZÁSÁNAK TELJESSÉ TÉTELE.

A Nemzeti Könyvtár 2000. december 18-án kezdte meg katalógusának és a nemzeti bibliográfiának szolgáltatását az új integrált könyvtári szoftver (AMICUS) alkalmazásával. Ezzel a Magyar Nemzeti Bibliográfia (a könyvek bibliográfiája) on line elérhetővé vált (adatok 1976 óta). Katalógus adatok azonban csak az 1992 után Magyarországon beszerzett könyvekről találhatóak az adatbázisban. Az elmúlt egy év alatt komolyabb üzemzavar nem volt, és megtörtént a Nemzeti Periodika Adatbázissal való egyesítés is. Ebben az adatbázisban a nem Magyarországon kiadott periodikumok leírása érhető el olyan információval együtt, hogy az illető folyóirat, vagy más periodikusan megjelenő kiadvány melyik magyarországi könyvtárban található. Napjainkban folyik a külföldi könyvek katalógusa adatbázisával való egyesítés is. Ez azt jelenti, hogy a 2001. év végéig az AMICUS rendszer adatbázisából kérdezhető a Nemzeti Könyvtárba 1987 után bekerült külföldi könyvek katalógusa is.

A továbbfejlesztése irányai adottak, pontos ütemterv szerint haladunk a munkával. Célunk, hogy a könyvtári munkafolyamatok teljessége kapcsolódjon a rendszerhez (köteles nyilvántartás, a magyarországi periodikumok adatbázisa, lelőhelyekkel együtt, a különgyűjteményi táruk (térképek, régi nyomtatványok, filmdokumentumok, kéziratok, apró nyomtatványok, zeneművek, színháztörténeti dokumentumok), elektronikus dokumentumok, olvasói dokumentum-forgalom nyilvántartása). Fontos fejlesztésnek gondoljuk a Magyar Könyvkiadók és Könyvkereskedők Egyesületével közösen megvalósítandó vonalkód alapú nemzetközi azonosítási számok kiadását (ISBN, ISSN, ISMN stb.), illetve az e fejlesztés alapján kialakítandó adatbázisnak az AMICUS-ba történő illesztését.

A NEMZETI KÖNYVTÁR KATALÓGUSAINAK RETROKONVERZIÓJA.

A nemzeti könyvtár katalógusainak retrokonverziója csak külön kormányzati program keretében valósítható meg, külső cégek bevonásával. A munkafolyamat megtervezésére a könyvtár külön támogatást kapott. Sajnálatos, de Magyarországon is az a helyzet, hogy még a nemzeti könyvtár sem birtokol minden olyan dokumentumot, amely a nemzeti kulturális örökség részét képezi. Éppen ezért eltérés van a nemzeti könyvtár katalógusa és a nemzeti bibliográfiai adatbázis között. A retrokonverzió tehát kiterjed a retrospektív nemzeti bibliográfia teljes egészére, beleértve a periodikusan megjelenő kiadványokat is. Az így kiépített katalógus (és bibliográfia) természetesen alapjául szolgál az országos közös katalógizálási rendszernek is.

STRUTTURAZIONE DI UN DATABASE DI CONTROLLO DELLE LOCAZIONI E DELL'INDICE DEI NOMI (AUTHORITY FILES) E DI UN SISTEMA A SOGGETTO UNICO.

Parallelamente alla catalogazione comune nazionale, alla retroconversione, ed ai lavori bibliografici nazionali, si deve formare un sistema di authority file standardizzato. Sulla base di questo si deve far accettare il tesoro per soggetto della biblioteca nazionale (OSZTAURUSZ), cioè le bancadati della locazione e dell'indice dei nomi in preparazione è possibile far accettare questo con la cooperazione delle società tecniche scientifiche, delle collezioni pubbliche, delle associazioni statistiche, linguistiche, di standardizzazione, interessate. Dopo il suo completamento a loro volta alcuni istituti possono in seguito utilizzarlo con l'esenzione del rimborso.

LO SVILUPPO DELLA BIBLIOTECA ELETTRONICA UNGHERESE (MEK: MAGYAR ELEKTRONIKUS KÖNYVTÁR).

La strutturazione della Biblioteca Elettronica Ungherese (MEK) è iniziata nel 1994 con il lavoro di bibliotecari attivi, giovani, entusiasti. Dal 1999 la biblioteca nazionale fornisce l'appoggio istituzionale per questi lavori. Nello sviluppo del MEK dobbiamo rispondere a una duplice aspettativa:

(1) si devono standardizzare le descrizioni dei metadati dell'inventario dei documenti attuali (circa 5000 libri e 800 periodici), in modo da poter essere inseribili nel sistema integrato della Biblioteca Nazionale; (2) la raccolta dei risultati di digitalizzazione delle biblioteche ungheresi, lo sviluppo dell'inventario progettato (documenti dell'ungarologia, materiali per l'insegnamento, digitalizzazione dell'eredità ugrofinnica, digitalizzazione della tutela del patrimonio e la raccolta delle versioni digitali delle pubblicazioni off line (voluntary deposit of digital documents). Nel programma di digitalizzazione MEK quindi si convalidano i punti di vista definiti dai singoli campi della filologia (letteratura, storia, linguistica ecc.), e dalla politica culturale: la biblioteca base dell'ungarologia, l'eredità ugrofinnica, le opere ungheresi in lingua straniera ecc. Attraverso l'associazione del MEK la biblioteca nazionale può mantenere quel rapporto con il resto delle biblioteche ungheresi e con le biblioteche ungheresi fuori dai confini dell'Ungheria, che elimina i parallelismi nello sviluppo della catalogazione del MEK.

INTEGRAZIONE DEL CENTRO CATALOGAZIONE COMUNE NAZIONALE UNGHERESE (MOKKA: MAGYAR ORSZÁGOS KÖZÖS KATALOGIZÁLÁSI KÖZPONT) NELLA BIBLIOTECA NAZIONALE.

Il centro di Catalogazione Comune Nazionale Ungherese (MOKKA) diventa parte della Biblioteca Nazionale così che vorremmo diminuire al minimo la ridondanza del

A SZEMÉLY- ÉS HELYNÉVANYAG KONTROLL ADATBÁZISAINAK (AUTHORITY FILES) ÉS EGY EGYSÉGES TÁRGYSZÓ RENDSZER KIALAKÍTÁSA.

A országos közös katalogizálási, a retrokonverziós, illetve a nemzeti bibliográfiai munkálatokkal párhuzamosan ki kell alakítani egy szabványos authority file rendszert. Ennek alapjaként kell elfogadtatnunk a nemzeti könyvtár tárgyi tezaurusát (OSZTAURUSZ), illetve a készülő személy- és helynév adatbázisokat. Ez az elfogadtatás az érdekelt szabványügyi, nyelvtudományi, statisztikai, közgyűjteményi és tudományos szakmai társaságokkal, egyesületekkel való együttműködés alapján lehetséges. Elkészülte után viszont valamennyi intézmény térítésmentesen használhatja majd.

A MAGYAR ELEKTRONIKUS KÖNYVTÁR (MEK) FEJLESZTÉSE.

A Magyar Elektronikus Könyvtár (MEK) kialakítása 1994-ben indult el aktív, fiatal, lelkes könyvtárosok munkájával. 1999 óta az intézményi háttérrel ezekhez a munkákhoz a Nemzeti Könyvtár nyújtja. A MEK fejlesztésében kettős elvárásnak kell megfelelnünk: (1) a mostani dokumentumállomány (közel 5000 könyv, 800 folyóirat) metaadat leírásait szabványossá kell tenni, hogy a Nemzeti Könyvtár integrált rendszeréhez illeszthetőek legyenek; (2) a magyarországi könyvtári digitalizálási munkák eredményeinek összegyűjtése, tervezett állományfejlesztés (hungarológia dokumentumok, tananyagok, finnugor örökség digitalizálása, állományvédelmi numerizáció stb.), illetve az off line publikációk digitális változatainak gyűjtése (voluntary deposit of digital documents). A MEK digitalizálási programjában tehát az egyes filológus szakmák (irodalom, történelem, nyelvészet stb.), illetve a kulturális politika meghatározta szempontok érvényesülnek: hungarológiai alapkönyvtár, finnugor örökség, magyar művek idegen nyelven stb. A MEK Egyesületen keresztül a nemzeti könyvtár fenn tudja tartani a többi magyarországi, illetve határokon túli magyar könyvtárakkal azt a kapcsolatot, amely a MEK állományának fejlesztésében a párhuzamosságokat kiküszöböli.

A MAGYAR ORSZÁGOS KÖZÖS KATALOGIZÁLÁSI (MOKKA) KÖZPONTOT A NEMZETI KÖNYVTÁR RÉSZÉVÉ KELL TENNI.

A Magyar Országos Közös Katalogizálási (MOKKA) központ a nemzeti könyvtár részévé válik úgy, hogy a közös katalogizálás és az Országos Dokumentum Nyilvántartási Rendszer (ODR) adatbázisai működésének redundanciáját a minimálisra szeretnénk csökkenteni. A folyóiratok, illetve általában a periodikumok szempontjából az országos lelőhely nyilvántartás már most a is a Nemzeti Könyvtárban van, az

funzionamento della catalogazione comune e dei database del Servizio di fornitura dei documenti (ODR: Országos Dokumentum-nyilvántartási Rendszer). Dal punto di vista delle riviste e in generale dei periodici la schedatura nazionale avviene nella Biblioteca Nazionale che è anche il luogo di registrazione dei CD ROM, ma viene fornita dalla Biblioteca digitale Neumann. Tramite le biblioteche ungheresi, e la Biblioteca Nazionale e quella dell'Università di Debrecen schedano invece i libri acquistati dal centro di distribuzione libri del paese e amministrano essenzialmente il sistema per la catalogazione comune delle biblioteche d'istruzione superiore. Anche lo sviluppo a sistema unico dei due progetti è compito della Biblioteca Nazionale

LA DIGITALIZZAZIONE DEL MATERIALE DEGLI COLLEZIONI SPECIALI.

Il programma di digitalizzazione della biblioteca si realizza in accordo stretto con la concezione di tutela del patrimonio (fondamentalmente quindi si preparano microfilm e in generale la scannerizzazione che si realizza lì riguarda). Il lavoro di digitalizzazione va avanti parallelamente con la registrazione elettronica dei cataloghi. I campi selezionati (priorità): carte geografiche antiche, libri antichi, manoscritti medioevali, documenti cinematografici, la documentazione di Radio Europa Libera, documenti di storia del teatro. A seconda della commissione esterna la digitalizzazione dell'inventario dei quotidiani e dei periodici prosegue continuamente.

Questi programmi hanno già prodotto risultati spettacolari anche per quanto abbiamo detto prima. Porrei in evidenza pertanto la digitalizzazione delle carte geografiche, con la quale si sta preparando parallelamente quella toponomastica che riassume anche dal punto di vista storico l'intero soggetto dei toponimi del Bacino dei Carpazi. Il risultato consiste in quel database che è utilizzabile come authority controll nel sistema integrato della biblioteca, e rende poi possibile soluzioni di informatica dello spazio nel servizio delle carte geografiche antiche on line.

Come primo passo si digitalizzano dai materiali cartacei antichi i frontespizi e le prefazioni delle edizioni ungheresi anteriori al 1700, unitamente al programma che presenta il materiale di lettura ungherese della prima età moderna adatta per la rete (Bibliotheca Eruditionis). Parimenti digitalizziamo come parte di questo programma i frontespizi e le prefazioni dei nostri libri del XVI° secolo.

Saremmo molto lieti se l'UNESCO dichiarasse il complesso del codice della Bibliotheca Corviniana parte dell'eredità culturale mondiale. È nostro progetto privilegiato la pubblicazione in rete e la raccolta digitale dei codici. Fino a metà del prossimo anno verrà terminata la digitalizzazione dei pezzi ungheresi, ma il nostro passo successivo sarà anche in campo internazionale. Per questo è a noi necessario l'allargamento del sistema di relazioni internazionali della Biblioteca Nazionale.

Traduzione di Vanessa Martore

országos CD ROM leőhely nyilvántartás is itt készül, de a Neumann János Digitális Könyvtár és Információs Központ szolgáltatja. A magyarországi könyvtárak által az országos könyvtárellátó központól vásárolt könyveket viszont a Debreceni Egyetemi és Nemzeti Könyvtár tartja nyilván és az alapvetően a felsőoktatási könyvtárak közös katalogizálását szolgáló CORVINA rendszer szolgáltatja. A MOKKA és a CORVINA egyetlen rendszerre fejlesztése is a Nemzeti Könyvtár feladata.

A KÜLÖNGYŰJTEMÉNYI TÁRAK ANYAGÁNAK DIGITALIZÁLÁSA.

A könyvtár digitalizálási programja az állományvédelmi koncepcióval szoros összhangban valósul meg (alapvetően tehát mikrofilmeket készítünk és a szkennelés általában ezekről valósul meg). A digitalizálási munka párhuzamosan halad a katalógusok elektronikus rögzítésével. Kiemelt területek (prioritás): régi térképek, régi könyvek, középkori kéziratok, mozgókép dokumentumok, a Szabad Európa Rádió dokumentációja, színháztörténeti dokumentumok. Külső megrendeléstől függően a hírlap- és folyóirat állomány digitalizálása folyamatosan halad.

Ezek a programok látványos eredményeket hoztak már az eddigiekben is. Kiemelném ezért a régi térképek digitalizálását, amellyel párhuzamosan készül az a helységnevtár, amely a Kárpát-medence teljes helynévanyagát történetileg is rögzíti. Az eredmény az az adatbázis, amely authority conrollként használható az integrált könyvtári rendszerben, illetve térinformatikai megoldásokat is lehetővé tesz majd a régi térképek on line szolgáltatásában.

A régi könyvanyagból első lépésben az 1700 előtti magyarországi kiadványok címlapjait és előszavait digitalizáljuk összekötve azzal a programmal, amely a kora újkori Magyarország olvashatóanyagát mutatja be hálózati formában (Bibliotheca Eruditionis). Ugyancsak e program részeként digitalizáljuk a XVI. századi könyveink címlapjait, illetve előszavait.

Szeretnénk, ha az UNESCO a Bibliotheca Corviniana kódexgyűjtést a világ kulturális örökségének részévé nyilvánítaná. Hálózatos megjelenítése, a kódexek digitális összegyűjtése kiemelt programunk. A jövő év közepéig befejeződik a magyarországi darabok numerizálása, de tovább lépünk nemzetközi területen is. Ehhez van szükségünk a Nemzeti Könyvtár nemzetközi kapcsolatszervezésének kibővítésére.